

بهار پنجاب بعد از زمستان
گزارشی

- اخبار فرهنگی جهان عرب / دکتر عبدالحسین فرزاد
- بهار پنجاه سال بعد / چهرزاد بهار

۲۵۱

مادر دریا دانه می‌کاریم

عبارت فوق را اخیراً یکی از زنان رمان‌نویس الجزایری گفته است، زیرا هیچ ناشری آثار زنان را چاپ نمی‌کند.

به الجزایر، کشور یک میلیون و نیم میلیون شهید می‌گویند. و نیز مردم این سامان را عاشقان هنر می‌دانند که توان ابداعی پنهانی دارند. در هر حال اطلاعات ما از جامعه حقیقی الجزایر و واقعیت اجتماعی و فرهنگی آن اندک است.

روزنامه السّفر در شماره ۲۷/۳/۲۰۰۱ خود گفتگویی را منتشر کرده است که با خانم جمیله زّئیر، نویسنده معاصر الجزایری انجام داده است. خانم زّئیر مدرّس است و سه فرزند جوان دارد و آثارش را به زبان عربی می‌نویسد. بخش‌هایی را ازین گفتگو را با هم می‌خوانیم:

— خانم زّئیر، در سال ۲۰۰۰ تعداد رمان‌های زنانه الجزایری بسیار اندک است، این

حرکت کند را چگونه توجیه می‌کنید؟

— این تجربه به علل بسیاری کند و عقب مانده است، که از آن جمله است: عدم انتشار مؤسسات و دانشگاه‌ها، نایاب بودن حروف عربی، عدم وجود نقش اساسی در فرهنگ و

کتابخانه‌ها به زبان عربی. در حالیکه زنان نویسنده و فرانسه‌دان از اطلاعات و امکانات بیشتری برخوردارند.

— آشکار است که مشکل زن، در طرح رمان‌ها و قصه‌ی شما، مشکلی اساسی است. شما موقعیت و جایگاه زن الجزایری را چگونه می‌بینید، آیا خویشتن را یافته‌است؟
— من درباره‌ی زن می‌نویسم، زیرا زن را بیشتر از مرد می‌شناسم، شاید بدان جهت که در جامعه‌ای مرد سالار پرورش یافته‌ام، که زن در آن هیچ حقی نداشت. حتی در حد یک کلمه، بلکه او مطرود بود، بنابراین درباره او می‌نویسم تا درباره‌ی او انصاف بورزم و آنچه را که او نمی‌تواند درباره‌ی خودش بیان کند، بیان کنم... جامعه ما پیوسته به زن ستم روا می‌دارد اگر شما جامعه‌ی ما را می‌شناختید به خصوص از قانون خانواده در کشور ما اطلاع داشتید، کار مرا تأیید می‌کردید به ویژه در مورد آن ماده‌ای که در حالت طلاق، زن و اطفال او را به خیابان پرت می‌کند...

— موضوع مادری، موضوعی است که در ادب عربی دیده نمی‌شود، و هیچ نویسنده‌ی زنی، ازین تجربه چیزی نمی‌نویسد، آیا این هم یکی از تابوهای اجتماعی است؟

۲۵۲

— زنان از نوشتن درباره‌ی حس مادری خود از آن جهت سرباز می‌زنند که شاید چون احساس مقدسی است، ترجیح می‌دهند که آن را برای خود حفظ کنند. این مسأله آن جرأتی را نمی‌طلبد که موضوع سکس و مسایل رابطه میان زن و مرد نیازمند آن است و زنان نویسنده‌ی زیادی این امر را تجربه کرده‌اند. با این حال من نوشته‌ای با عنوان «المخاض» (درد زایمان) دارم که من بخشی از این موضوع را آنجا آورده‌ام.

— خانم زنی برای آینده چه دارید؟

— من در انتظار چاپ دوباره کارهای خودم هستم، پانزده قصه و رمان برای کودکان. و نیز منتظرم تا وزارت فرهنگ الجزایر به وعده‌اش وفا کند و هفت قصه‌ی دیگر مرا که نخستین جایزه ادبیات کودکان را به خود اختصاص داده است، چاپ کند. همچنین زمانی با نام «تداهای زنی با قلبی ابری» دارم که زیر چاپ است.

جشنواره فیلم کودک در قاهره

در چهاردهم مارس جاری (روزهای پایانی اسفند ماه ۱۳۷۹) یازدهمین جشنواره جهانی سینمای کودک، به وسیله وزیر فرهنگ مصر، آقای فاروق حسنی، افتتاح شد. در این دوره، ۱۳۵

فیلم از ۳۳ کشور عرب و غیر عرب شرکت داشت. هیأت داوران جشنواره ۶ هنرمند را مورد تقدیر قرار داد: محمد فوزی، کریمه مختار، محی الدین لباد. از کشورهای عربی، ژان فرانسوا لازیونی از فرانسه، جالان، کارگردان هندی.

پیامی به روشنفکران الجزایر

اخیراً (۲۸ مارس ۲۰۰۱) اعلامیه‌ای از سوی بیش از ۳۰۰ نفر از نویسندگان، استادان، پزشکان، روزنامه‌نگاران، متفکران و روشنفکران الجزایری در مطبوعات منتشر شده است. در این نامه سرگشاده آمده است که ما روشنفکران الجزایر جز عشق به وطن خود چیزی در دل نداریم و همه کوشش ما اینست که فرزندان ما در آن آزاد بزنید و از امنیت کامل در جامعه‌ای دموکراتیک و تکرگرا، برخوردار باشند ما با چشمانی اشکبار و در عین حال خشمگین در برابر کوشش برخی روشنفکران غربی و الجزایری که هر گونه اهانتی را به امواج غظیم اندیشه‌های انسانی موجود در جهان روا می‌دارند، ایستاده‌ایم...

ما می‌خواهیم که جلادان کشتارهای انسان‌های بیگناه که طالب جمهوری و مردم سالاری قانونی در کشور هستند، به قربانیان تحویل داده شود.

ما از افکار عمومی جهان می‌خواهیم که جامعه و دولت ما را به صورت شفاف در مبارزه با تروریسم و مقاومت در برابر آن یاری کنند.

روز شعر و بزرگداشت آدونیس در مراکش

در ماه مارس جاری، شهر طنجه مراکش، میزبان آدونیس شاعر بزرگ عرب بود. در این شب شعر، که بسیار باشکوه برگزار شد، آدونیس منظومه بلند فلسفی اش را که نخستین شعر شگفت‌انگیز عرب در سال ۲۰۰۱ بود قرائت کرد همزمان برای مهمانان فرانسوی شب شعر به فرانسه ترجمه می‌گردید.

شایسته است بگویم که راقم این سطور این قصیده را به طور کامل به فارسی برگردانده است و در کتابی با نام رؤیا و کابوس که گزیده شعر پویای معاصر عرب است آورده‌ام و، از سوی انتشارات مروارید به زودی منتشر می‌شود. همچنین گزیده‌ای از این شعر دل‌انگیز، با تفسیری مختصر در مجله دنیای سخن (شماره ۹۲ بهمن ۱۳۷۹) چاپ شده است.

جشنواره مشترک شعر معاصر عرب - فرانسه

در چارچوب «بهار شاعران» که وزارت فرهنگ فرانسه آن را بر پا می‌کند، مؤسسه جهانی

عرب، دومین جشنواره شعر عربی - فرانسوی را در اوایل آوریل جاری برگزار کرد. در این جشنواره، ده‌ها شاعر معاصر عرب و فرانسوی شرکت داشتند. این جشنواره می‌کوشد تا شعر معاصر عرب را در فضایی جهانی آزاد سازد تا بتواند گفتگوی جهانی خود را آزادانه با سرزمین‌های دیگر برقرار سازد.

من گزیده‌ای از اشعار شاعران شرکت‌کننده در این جشنواره بزرگ را در اختیار دارم و اگر عمری بود به زودی آنها را ترجمه و منتشر می‌کنم.

عمر بن ازراپاوند

وقتی این اسم را در روزنامه‌ی الحیاة دیدم تعجب کردم، آیا ازراپاوند، شاعر بزرگ آمریکایی، فرزندی به نام عمر داشته است. بله عمر، پسر ازراپاوند (۱۸۸۵ - ۱۹۷۲) Ezra Pound، شاعر مشهور آمریکایی است که از سران ایماژیسم در شعر مغرب زمین به شمار می‌رود. ظاهراً ازراپاوند در جنگ جهانی دوم علیه یهودیان بود و به ایتالیا مهاجرت کرد. در هر حال او به سرمایه‌داری آمریکا که بیشتر یهودیان (یا همان سامی‌ها) گردانندگانش بودند اعتراض داشت. عمر فرزند ازراپاوند اکنون شاعری تواناست که آشکارا از مظلومیت فلسطین دفاع می‌کند و جنبش انتفاضه را می‌ستاید. عمر نیز مانند پدرش ازراپاوند، شیفته زبان‌های شرقی به ویژه زبان و ادبیات فارسی و عربی است. عمر تا آنجا پیش رفت که توانست اشعار عمده فارسی و عربی را به انگلیسی ترجمه کند. او زاده ۱۹۲۶ است و اکنون هفتاد و پنج سال دارد.

۲۵۴

مجموعه اشعار عمر ازراپاوند با نام «سرزمین مقدس» که در اوج حرکت انتفاضه سروده شده است، به وسیله پژوهشگر لبنانی منصور عجمی به عربی ترجمه شده و انتشارات «جنبش شعری» آن را دو زبانه (انگلیسی و عربی) منتشر کرده است. این نخستین بار است که از اشعار عمر ازراپاوند تعدادی به عربی ترجمه می‌شود.

عمر ازراپاوند، سه سال در طنجه مراکش، رئیس مدرسه آمریکایی‌ها بود. سه بار در جشنواره «مژبد» عراق شرکت کرد، اما چون برای عرب‌ها ناشناس بود کسی اشعارش را به عربی برنگرداند.

مجموعه اشعار «سرزمین مقدس» تصاویری است که از چشم زنان و کودکان و مردمان بیگناه فلسطین دیده می‌شود و دشمن‌انطور که مردم فلسطین او را می‌شناسند معرفی می‌شود. در حقیقت، این نخستین بار است که شاعری آمریکایی اینگونه احساس و ذهن و زبانش را، همچون یک فلسطین مشغول می‌کند.

به گمان من اگر عرب‌ها می‌دانستند که پدر عمر، ازراپاوند، چه حق برگردن بسیاری از

شاعران نوپرداز عرب دارد، به پسرش بیشتر بها می‌دادند. آنها فراموش کرده‌اند که شاعران شعر آزاد امروز عرب اکثر از الگوهای از پاپاوند پیروی می‌کردند، خاصه چون او اساطیر و سمبل‌های تاریخی و دینی را در شعرشان می‌آوردند. همچنین نخستین تغذیه‌های شاعران نوپرداز عرب از آثار شاعرانی چون پاپوند، الیوت و دیگران بود که به وسیله بزرگانی چون یوسف الخال شاعر طرابلسی و بدر شاکر السیاب شاعر بزرگ عراق، ترجمه می‌شد.

تطور دلالت‌های زبانی در شعر محمود درویش

عنوان بالا، نام کتابی است که یکی از نقادان عرب درباره تحولات زبانی، در خلال گذر زمان، در شعر محمود درویش، تألیف کرده است و به زودی از سوی مؤسسه عربی پژوهش‌ها و نشر (امسال ۲۰۰۱) در بیروت و عمان منتشر می‌شود.

این پژوهش از نخستین دفترهای شعر درویش، مثل «گنجشکان بدون بال» (۱۹۶۰) تا «یازده ستاره» (۱۹۹۲) را در بر می‌گیرد.

نویسنده کتاب، سعید جبر ابو خضره، کوشیده است تا اثرش را که پیرامون یکی از نخبگان شعر معاصر عرب می‌نویسد، کتابی محکم و تا حدی آکادمیک ارائه دهد. از این رو همه عناصر رمزی، از پرندگان و جانوران گرفته تا مفاهیم زبانی را که خود رمزگونه هستند و محمود درویش از آنها بهره گرفته است، بگشاید.

هنوز این کتاب به دستم نرسیده است. قضاوت بیشتر را درباره این کتاب گرانقدر، به بعد موکول می‌کنم. همینقدر می‌توانم از پیش بگویم که از این گونه کارها درباره شاعرانی چون محمود درویش و سمیع القاسم، کمتر تألیف شده است.

گفتگوی اسلام و مسیحیت

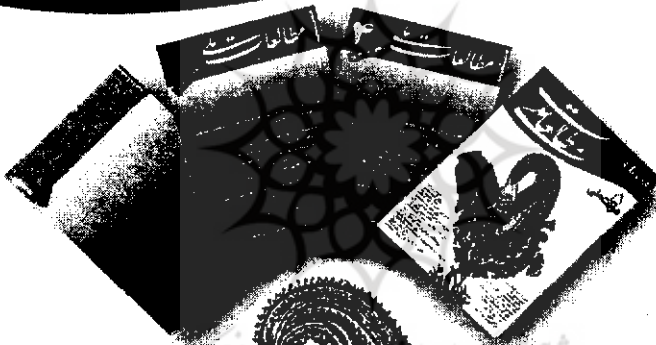
با نظارت بنیاد سلطنتی پژوهش‌های دینی، اخیراً پدر میشل لولون کتابی با عنوان کنیسه کاتولیک و اسلام، منتشر کرده است.

مترجمان این اثر به زبان عربی خانم فاطمه جامعی جبائی و عادل بن محمد عزیز جبائی هستند. کتاب به وسیله مؤسسه عربی پژوهش‌ها و نشر، در عمان و بیروت به چاپ رسیده است در سال (۲۰۰۱).

برخی از عناوین فصل‌های کتاب چنین است: در گذر زمان گذشته، مشرق اسلامی، غرب مسیحی، فلاسفه و اسلام، رمانتیک و مشرق زمین، از جدال تا گفتگو، ژان پل دوم و اسلام، مسلمانان و کلیسا، سازمان کنفرانس اسلامی و واتیکان.

من کتاب را ندیده‌ام اما گزارشگر فرهنگی (الحیة) می‌گوید مؤلف این کتاب به اسلام و مسلمانان با انصاف نگریسته و درکی روشن از دین اسلام و ادیان الهی دارد. امیدوارم این پژوهش مثل خیلی پژوهش‌های دیگر بوی نفت ندهد.

فصلنامه مطالعات

نشریه‌ای تخصصی
در زمینه فرهنگ و
هویت ملی، وفاق و
همبستگی ملی،
تنوع قومی،
حوزه تمدن
ایرانی، چندزبانی
و چندفرهنگی،
ناسیونالیسم، اقوام و
اقلیت‌ها و ... با رویکرد
پژوهش میان‌رشته‌ای

آدرس: خیابان انقلاب، نبش خیابان صیای شمالی
پلاک ۱۰۰۵، طبقه اول، ص پ: ۱۳۱۵۵/۳۶۵۵
تلفن: ۲-۶۲۹۳۲۶۱ - فاکس: ۶۲۶۰۲۳۳

توزیع در روزنامه‌های فروشگاهی سراسر کشور